

Ultima carte, „Alergând prin sine”, a tinerei scriitoare baimărene Florica Bud, apărută în prima parte a acestui an la editura Printek din Cluj-Napoca, nepermis de puțin mediatizată, a rămas parcă – ce păcat! – neobservată chiar de cititorii avizați.

Poate reținerea – nicicum motivată – la noi față de literatura feminină, sau neîncrederea în posibilitățile autoarei de a crea valori estetice perene sunt la originea relativului dezinteres – trecător sperăm – față de o scriitură cu apreciable calități intrinsece.

Dacă, așa cum o definea G. Călinescu atunci când analiza opera Hortensiei Papadat Bengescu, „literatura feminină se sprijină discret pe problema fericirii femeii” fiind, de obicei, plină de delicatețe, Florica Bud își ancorează scrisul pe nefericirea femeii, pe condiția ei socială, de obicei, ingrată, depinzând mai întotdeauna de bărbat, a cărui supremație o face să se simtă umilită, rânindu-i orgoliul, nu de puține ori exacerbata.

Și dacă Hortensia Papadat Bengescu, reprezentanta clasică a scrisului femini de la noi, „descrie o lume în care simte plăcere să trăiască” (G. C.). Florica Bud își plasează eroii într-o lume aproape imposibilă, instabilă, de tranziție, cu toate tarele ei – lumea zilelor noastre – evidențiind falsitatea, ipocrizia, cinismul și ineficiența ei, din care ai face orice, să poți ieși cât mai curând la liman.

Utilizând nemijlocit și pretutindeni ludicul, ironicul și parodicul, autoarea creează impresia că atunci când scrie – și scrie cu plăcere, cu voluptate –, se joacă, se distrează, această ipostază fiind un alter ego al ei.

Majoritatea personajelor sale, jucării-viețuitoare diverse, aparțin lumii copilăriei, pe care însă le plasează în spațiul oamenilor maturi. De fapt, Johan Huizinga, observa în cunoscutul său eseu „Homo Ludens” că „civilizația umană se naște și se dezvoltă în joc și ca joc, și că orice acțiune omenească se reduce la joacă”.

Iar dacă jocul este considerat ca un fenomen de cultură – cu riscul totuși, de a degenera în kitsch, ceea ce nu se confirmă în cazul nostru – Florica Bud fructifică complet această aserțiune și folosește jocul drept canava pe care își brodează toată acțiunea cărții sale, făcând permanent recurs la lumea copiilor și a copilăriei.

Ea abolește legile creației clasice, schimbând continuu planurile acțiunii ca pe diapozitivele unei proiecții, propunând o formulă ironică de existență familială și social-politică, de o modernitate peremptorie.

Dar modernitatea, mereu schimbătoare, ca sursă a frumosului, respinge ea însăși tradiția devenită caducă, ale cărei valențe estetice au fost epuizate”, așa cum constata Matei Călinescu în recenta sa lucrare „Cele cinci fețe ale modernității”.

De fapt, lucrarea în discuție ar aparține postmodernismului, una din fețele modernității, cum stabilea autorul citat mai sus în lucrarea amintită.

Granițele între genuri și specii literare nu mai sunt rigide, nu mai există diferență între artă și viață. Valoarea operei literare se apreciază (se stabilește în funcție de plăcerea estetică posibilă, de stările și emoțiile pe care ea le poate produce, de atrinutele morale și moralizatoare pe care le conține. Însăși vestita „Ceartă dintre antici și moderni” din secolele XVII-XVIII, n-a fost altceva decât o încercare de a defini și accepta conținutul noțiunii de frumos, anticii dorind să apere idealul vechi de frumusețe, iar modernii să impună frumosul vremii lor.

Poate tocmai de aceea autoarea își intitulează cartea în subtitlu „o sumă de proze”, fără alte detalii, deși toate aceste proze sunt unitare și privite în ansamblu ar putea să constituie un roman de analiză bine conturat, fiecare proză din context putând, la fel de bine, constitui un capitol al acestuia, mai ales că și personajele – și sunt foarte multe și foarte diverse – sunt aceleași de la prima și ultima proză.

Lucrare... oarecum stranie, originală, scrisă cu vervă și fervoare, într-un registru variabil, înglobează multe adevăruri morale și moralizatoare. Parcă majoritatea persoanelor se joacă, detașate de lumea reală și transpuse într-o adevărată lume a jocului, jocul fiind opusul adaptării la modul de viață tot mai rigid pe care îl reclamă specializarea progresivă și continuă a vieții noastre cotidiene.

Ambiguitate și echivoc, ludic și parodic, fantezie și fantasmagorie, ironie, frondă, pamflet, iată principalele elemente constitutive ale scriiturii Floricăi Bud, atunci când „aleargă prin sine”.

Dacă ar fi fost și ilustrată – și se preta foarte bine la aceasta – cartea și-ar fi mărit mult posibilitățile atractivității, înțelegerii și memorării...

Pe scurt, trama lucrării – asemănătoare întrucâtva cu a „Lolitei” lui Vladimir Nabokov – ar constitui-o drama unei tinere, Orsita, copil din flori, foarte dotată și cu o sensibilitate sufletească deosebită, pe care condiția socială o obligă să se angajeze față în casă la familia Mayer. Deși încă minoră și neformată pentru viață, în circumstanțe clasice, stăpânul casei profită de ea, soția lui, bolnavă, află, boala i se agravează și în final, după moartea acesteia, trăiesc în continuare împreună, neputând oficializa căsătoria până la majoratul fetei.

În fine, Orsita plină de revoltă pentru condiția ei de fată săracă și pentru situația în care, fără voia ei, a ajuns, neputând să-și hotărească singură viața, devine alcoolică. În urma unor intrigi ale prietenilor casei, pleacă de acasă, cade într-un fel de comă alcoolică, și în această stare este găsită întâmplător pe stradă de primul om pe care, platonice, îl iubise cândva (Ștefan). Acesta o recuperează, o duce acasă la el și reușește, în sfârșit, într-un fel incognito, s-o dezobișnuiască de alcool. În final ea, care tot timpul bănuia că ar putea fi el, îl recunoaște dar își dă seama că, deși îl iubise mult cândva, și încă îl mai iubește, nu vor putea fi fericiți. Atunci, „soldat Ștefan și soldat Ursita se retrag, pe vârfuri, speriați că ar putea tulbura liniștea unui câmp de luptă imaginar”, concluzie cu care se încheie povestea.

Ațiunea pare simplă și simplistă, dar cu ce mijloace artistice este realizată, ce investigații psihologice, sociale și chiar politice se fac pe tot parcursul ei până la final! De fapt, totul este creat în timpul dezalcolizării Orsitei, în starea ei de semiinconștiență, când își rememorează cu lux de amănunte cele trăite și simțite de ea până atunci.

Ironia și ludicul folosite peste tot dau o savoare deosebită lecturii. Textul este împănăt cu vorbe de duh... sau cu expresii paradigmatică și gnomice: „Veacul ridicolului”, „Păpuși din flori”, „Copii își doresc doar femeile fericite”, „Păcatele făcute spre binele altora se prescriu”, etc.

Pe tot parcursul lecturii ni se comunică, în același stil inconfundabil, lucruri noi, informații inedite asupra situației social-economice și politice cu care se întâlnesc personagiile și chiar asupra gravelor probleme ecologice ale sfârșitului nostru de veac.

Pentru a crea câmp liber circulației gândurilor, informațiilor, explicațiilor și sentimentelor se construiește o adevărată rețea de drumuri în economia scriiturii, surprinzându-ne mereu inedite exerciții de imaginație.

Toate animalele-jucării și toate lucrurile din camera în care se află convalescenta sunt animate și constituie în diferite instituții ale unei societăți reale, alunecând mereu în sfera politicului. Se instaurează astfel democrația micului ei univers, creindu-i și structurile adecvate.

În acest cadru ea își re trăiește amintirile vieții între patru pereți înconjurată de viețuitoare-jucării, cărora se confesează, cu care discută, se consultă, ca și cum ele ar înțelege, conversează și dialoghează, se sfătuiește cu ele. („Vă chem la sfat, dragi Viețuitoare Ce Nu Pot Fi Înghițite”.....) Scene diverse din viața Orsitei alternează mereu cu scene din viața echipei de viețuitoare din jur.

Ironizând discuțiile politicianilor noștri privind dispute asupra formei de guvernământ, introduce o incertitudine referitoare la titlul de noblete al motanului „Treci Strada Dacă Îți Dă Mâna”: „Nu știa nimeni ce este: rege, împărat ori pur și simplu președinte”.

Criza psihică în care Orsita se află s-ar putea explica psihanalitic printr-o frustrare inițială, apoi printr-o defulare a refulării primei vârste, vârsta copilăriei, când, copil din flori, a trăit în lipsuri și sărăcie, neputând să se bucure de viață.

La început face o convenție formală cu cititorul ca să poată fi descifrată, lăsând totuși loc ambiguității: „Aș putea fi Teia sau Ursita – Orsita, ori peștele Cleo... în aceste condiții, cititorule, decât să-ți propui să aflii cine sunt, mai bine renunță la o durere de cap”.

Pentru a ironiza inflația de partide politice de la noi, folosește peste tot numai sintagme derizorii: „Partidul răspopiților”, „Partidul cu un singur oxigen” (aluzie la un sondaj de opinie – real – în care un parlamentar notoriu s-a arătat indignat când a aflat că apa conține de două ori mai puțin oxigen decât hidrogen), „Partidul Adulților Săraci cu duhul”, etc.

Convenția cu cititorul nu duce direct la descifrarea exactă a regulilor de organizare a compunerii în care se regăsesc – printre altele – și motivele eternului dipol, femeie-bărbat, și din care rezultă o obsesivă revoltă, o ură chiar, o neîncredere continuă a Orsitei în bărbați, chiar dacă între aceștia se află și idealul ei Ștefan, și însuși tatăl ei, care de altfel nici nu știe cine este. „Ziua de 8 martie este ziua compromisurilor în care bărbații se fac că iubesc femeile, iar femeile se prefac că sunt iubite”, sau „Domnilor bărbați, marile preotese ale cititului în stele se anunță pentru acest final de secol, sfârșitul PATRIARHATULUI..

Lung și obositor drum ați avut..... Din proteste ale puterii am ajuns simple bucătărese..... Întoarceți-vă la locurile voastre din VRE+MEA MATRIARHATULUI..... Noi și copiii ne-am săturat de stăpânirea voastră”.

Din asprul rechizitoriu pe care îl face bărbaților și instituțiilor existente ale societății nu scapă nici organizarea învățământului românesc căruia i se scot în evidență multe carențe și căruia i se adresează, ca unui personaj viu, multe întrebări, în care se găsește, în nuce, și răspunsul dorit.

Fraza scurtă care dă „alerte scrisului” (G. Călinescu) alternând cu fraza lungă ce permite confesiuni și reflecții, limbajul direct folosit, simplu, neconvențional, caracteristic scrisului Floricăi Bud, fac lectura atractivă și antrenantă, încât cartea se citește cu multă plăcere și interes.

Ai impresia că Orsita lipsită de sentimentalismul specific sexului, așterne pe hârtie tot ce-i trece instantaneu prin cap și tot ce-o îndeamnă simțurile, parcă ar transcrie întocmai o lecție de viață: totul însă trecut aparent prin filtrul rațiunii dar, în fond, dominat permanent de instinctele primare, în special de acela al aversiunii față de sexul opus, considerat, implicit, favorizat de creator, prin însuși natura și structura lui, prin ascendentul pe care îl are în ce privește forța fizică, rolul lui în viața socială și de familie.

Orsita are în toate ocaziile un dinte pentru fiecare bărbat întâlnit în cale, ironizându-l și umilindu-l chiar, nedându-se bătută în fața forței brute a acestuia și neexprimându-și niciodată, în nici un fel, dorința de iubire care i s-a atrofiat parcă, odată cu prima dragoste platonice.

Siguranța dovedită în relatările făcute creează impresia că cele povestite există ori au existat într-adevăr. Deși nu este o nostalgică sau o sentimentală, din scrisul ei, care i se citește cu interes și cu folos fără a plictisi sau dezamăgi, transpare o tristețe și o durere inexplicabilă! („Ziua cea mai frumoasă din viața mea nu a sosit încă”).

Onomastica folosită, formată din foarte multe nume compuse, cu rezonanțe comice sau grotești, atât pentru instituții cât și pentru viețuitoare, reprezintă un veritabil exercițiu de ONOMASIOLOGIE și ea ocupă un loc aparte în economia scriiturii, încercând să sugereze și chiar să definească stări de lucruri specifice situației din context.

Conținutul și prezentarea incitantă a prozelor scurte din carte întreruptă continuu și reluate apoi pe alte coordonate, cu trimiteri în trecut și în viitor, în lumea reală și în cea ireală, în societatea omenească și în cea a viețuitoarelor imaginate sau poate reale, de o originalitate absolută, împreună cu celelalte calități arătate mai sus, recomandă pe scriitoarea Florica Bud ca pe o personalitate distinctă în peisajul literar al ultimilor ani, capabilă de autodepășiri și de noi surprize plăcute.